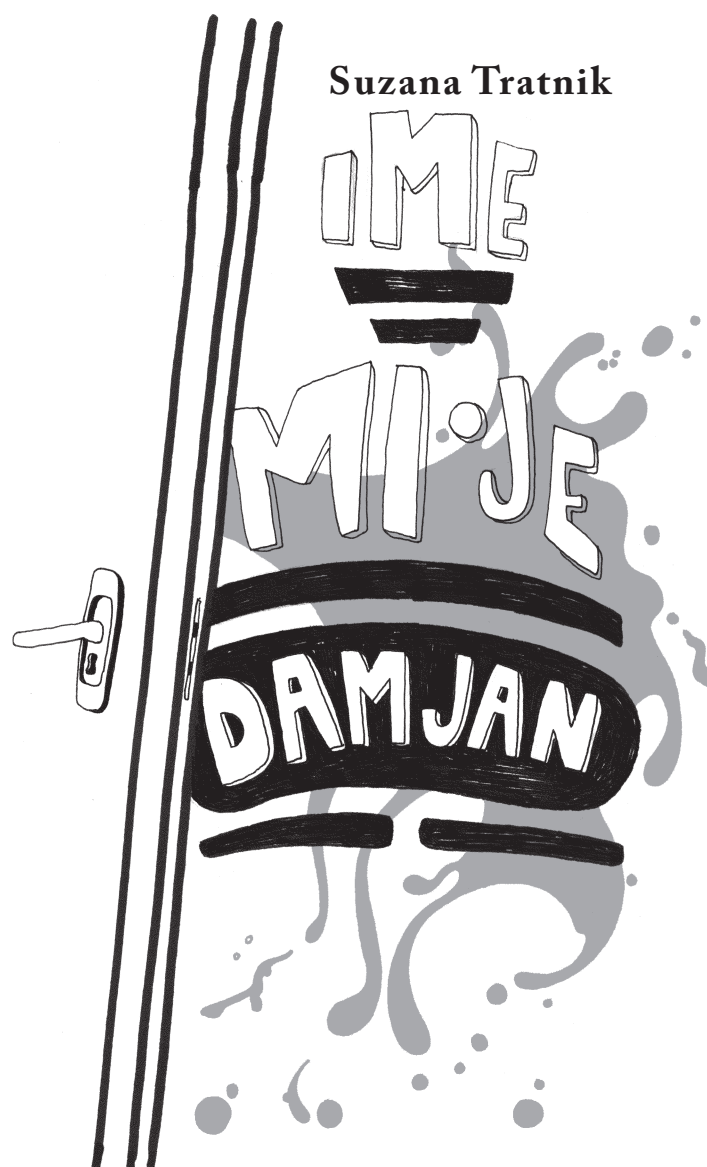

Pripravila Ana Jereb

Suzana Tratnik**IME****MI JE****DAMJAN**

Roman *Ime mi je Damjan* je prvič izšel leta 2001, a ostaja danes enako aktualen in provokativen kot pred dobrim desetletjem. Teme, ki se jih v njem dotika avtorica, so namreč v naši družbi še vedno v veliki meri tabu in o njih se premalo piše in premalo govori. Na naslednjih straneh te zato čaka še nekaj dodatnih informacij o Damjanu, o spolni usmerjenosti in spolni identiteti ter o tem, kam se lahko obrnejo tisti, ki doživljajo podobno stisko kot Damjan.

Mladinska knjiga
ZALOŽBA

KAZALO

Pisateljica o sebi	3
O knjigi	3
Ženski spol, moški spol, pol-pol ... ah, pa kaj pol!	3
Spol in seksualnost	4
<i>Spol</i>	4
<i>Transspolnost</i>	5
<i>Zmeda z imeni</i>	5
<i>Razlikovanje med transseksualci, transvestiti in interseksualci</i>	6
O Damjanu in transspolnosti	7
Ne kriv, kvir!	8
Kaj nas uči Damjan?	8
Znane transspolne osebe	8
Ste vedeli ...	10
Kje dobim več informacij?	10

PISATELJICA O SEBI¹

Suzana Tratnik zase rada pove, da ni slovenska pisateljica. Takšna oznaka je namreč zanjo preveč ideološka, sama pa, pravi, ne prispeva k slovenski narodni kulturi. Je pisateljica lezbične literature, pa če gre ta oznaka nekaterim še tako na živce; njej ne pomeni le identitete, temveč legitimen pogled na svet. Leta 2007 je Suzana prejela izjemno literarno priznanje za svoje delo – nagrado Prešernovega sklada, ki je med drugim potrdila, da je njeno pisanje s t. i. družbenega roba vseeno prodorno. In ravno pisanje, pisanje proze, je verjetno njena najljubša dejavnost. Suzana ne piše zgolj kot pisateljica, temveč tudi kot prevajalka, sociologinja, aktivistka in udeleženka vsakdanjega življenja. Čeprav se kdaj loti tudi dramatike in scenaristike, meni, da njen največji potencial ostaja pisanje kratkih zgodb in romanov, med drugim zato, ker je to zvrst, v kateri delaš po lastni izbiri. Elementi avtobiografskosti, kot pravi Suzana, prežemajo precej njenih zgodb, čeprav to ne pomeni, da gre za preprosto popisovanje lastnih življenjskih izkušenj. Seveda izhaja iz svojih izkušenj, a s svojega zornega kota piše literaturo in ne biografije. V šali je nekoč izjavila, da bi še knjigo receptov napisala iz lezbične perspektive, saj: »Vse, kar pišem, vidim, doživljam in razmišljam, vse, kar zajemam iz življenja, počnem z zavestjo, da je to, da sem lezbijka, del mene.«

O KNJIGI

Ime mi je Damjan je knjiga o najstniških težavah, odraščanju in prepoznavanju samega sebe. Je roman o trpljenju v konfliktnih družinskih situacijah in o mladostniškem iskanju izhodov. Zgodba se bere kot

¹ Povzeto po člankih in intervjujih s pisateljico, objavljenih v Delu, Dnevniku, Narobe in Bukli.

Damjanova izpoved na srečanjih skupine za samopomoč, kamor ga pošljejo starši, ki menijo, da potrebuje strokovno pomoč. Sami vidijo v tej pomoči pot k normalizaciji, upajo torej, da bo postal Damjan (ki se je rodil kot deklice Vesna) normalna punca, se poročil in imel otroke. Damjanu, ki v skupino vstopi poln negotovosti, pa pomaga ta pot utrditi prepričanje o samem sebi, pomaga mu utrditi prepričanje, da je v resnici Damjan in ne Vesna.²

Ime mi je Damjan je zgodba o drugačnosti, ki je hkrati nadvse povsakdanjena. Prikaže nam, kako zelo so si drugačnosti med sabo podobne in kako pogosto lahko katero od njih prepoznamo pri samem sebi. S tem ko prepoznavamo svoje drugačnosti, pa drugačnosti drugih ljudi postanejo manj tuje, postanejo podobnosti. Damjan je toliko drugačen, kot smo si med seboj drugačni čisto vsi ljudje. Obenem pa nam je Damjan toliko podoben, da lahko prek njega vidimo lastne tegobe odraščanja, (ne)komuniciranja s starši, prepiranja s prijatelji in zadreg prve ljubezni.

Roman *Ime mi je Damjan* je izšel tudi v češčini, nemščini, srbsščini in slovaščini. Leto po izdaji, leta 2002, je po njem nastalo dramsko delo, gledališko igro pa so v naslednjih dveh letih uprizarjali po številnih mestih v Sloveniji.

ŽENSKI SPOL, MOŠKI SPOL, POL-POL ... AH, PA KAJ POL!

Predstavljajmo si povsem običajno srečanje, ob katerem spoznamo novo osebo. Ob takšnem vsakdanjem dogodku si po vsej verjetnosti zapomnimo njen oziroma njegov spol. Spol prepoznamo brez dvoma, v trenutku vemo, na katero stran človeka umestiti.

² Čarman, Mojca (2008): *Ženski liki v delih Suzane Tratnik: diplomatska naloga*, Novo mesto.

Redkokdaj smo sicer v dvomih, a običajno je to sila preprosto. Vemo, da obstajata dve strani: na eni so moški, na drugi ženske. In če nas po takšnem srečanju nekdo vpraša, kako vemo, da je ta oseba ženska ali moški, ga bomo verjetno začudeno pogledali in odgovorili: »Pa saj ja vidiš!« Kaj naj bi torej bilo tisto, kar vidimo in po čemer lahko z gotovostjo sklepamo, da je oseba moškega ali ženskega spola? »Pa saj je samoumevno!« bi verjetno kdo odvrnil. »Ženska ima polnejše prsi, milejše poteze, drobnejšo postavo, višji glas, nosi krilo.« Razumem, torej oseba, ki nosi krilo, je ženska. Četudi je rojena kot moški? In ženska brez polnih prsi je moški? »Ah, ne. Ženska ima tudi določene značilnosti; je ubogljiva, občutljiva in bolj nežna. Saj zato jih že kot deklice oblačijo v roza, ker je to nežnejša barva.« Aha, razumem. Moški ne jokajo, ne čustvujejo in so grobi. In ne nosijo roza barve. Kaj pa bi odvrnili, če vam povem, da je v glasilu *Earnshaw's Infants' Department* ameriške trgovine z otroškimi oblačili iz leta 1918 pisalo, da je na splošno roza barva bolj odločna in močnejša in tako primernejša za dečke, modra pa je nežnejša in bolj fina in je zato boljša izbira za deklice?

Globlje ko vrtamo in si zastavljamo vprašanja, bolj torej ugotavljamo, da očitno le ni tako preprosto, kajne?

SPOL IN SEKSUALNOST

V naši družbi sta spol in seksualnost precej povezana. Naš spol namreč določa, ali nas privlačijo osebe moškega ali ženskega spola. Praviloma čutimo ljudje privlačnost do nasprotnega spola, čemur pravimo heteroseksualnost. V zahodni družbi velja heteroseksualnost za normo; z drugimi besedami: gre za družbeno predpostavko, da so vsi ljudje heteroseksualni in da so vse druge oblike seksualnosti odklonske. V resnici obstajajo še druge, enakovredne oblike seksualnosti, npr. homoseksualnost (istospolna usmerjenost) in biseksualnost (obojespolna usmerjenost).

Za razmislek!

Sigmund Freud, utemeljitelj psihoanalize, je trdil, da je seksualna želja oziroma seksualnost temeljna za razvoj vsakega človeka. Menil je, da ima človek dva temeljna seksualna objekta, tj. samega sebe in osebo, ki v zgodnjem otroštvu zanj skrbi (po navadi je to mama), in da so seksualne izbire v njegovem poznejšem življenju odvisne od fiksacije na enega ali drugega.

Spol je skupek družbenih, bioloških, psihičnih in drugih značilnosti, po katerih se razlikujejo ljudje. Običajno govorimo o ženskem in moškem spolu, manj poznani pa so transspolni in interseksualni ljudje.

SPOL

Pred letom 1955 so kategorijo spol uporabljali za določitev bioloških razlik med ženskimi in moškimi. Leta 1955 pa je novozelandski psiholog in seksolog John Money, ki se je ukvarjal s preučevanjem spolne identitete in spola, uvedel za spol dva izraza: biološki spol (*sex*) in družbeni spol (*gender*). Tovrstno razlikovanje se je v vsakdanjem jeziku utrdilo pod vplivom drugega vala feminizma v sedemdesetih letih 20. stoletja.

Feminizem je skupno ime za ideje in družbena gibanja, ki zagovarjajo in se zavzemajo za pravice žensk.

Feministični pogled na spol je pokazal, da se biološki spol (ta se nanaša predvsem na reproduktivne sposobnosti) ne ujema vedno z družbenim. Slednjega oblikujejo družbeno-kulturno pogojene značilnosti: kako naj bi oseba določenega spola izgledala, se obnašala in čustvovala, je torej odvisno od tega, v kateri družbi in kulturi je rojena. Že v času feminističnega

vzpona v sedemdesetih ter pozneje v devetdesetih letih so se pojavile teorije, ki so zagovarjale, da je tudi biološki spol družbeno pogojen. To pomeni, da so nekatere razlike, ki naj bi bile domnevno genetsko pogojene (npr. telesna zgradba, mišična masa, telesna višina) pravzaprav posledica družbenoekonomskih dejavnikov. Znana feministka Ann Oakley je npr. dokazala, da so deklice iz srednjega družbenega razreda enako visoke kot dečki iz delavskega razreda; čeprav bi z biološkega vidika pričakovali, da bodo dečki višji od deklic, na rast vplivata kakovost in količina hrane, ki jo pojedjo eni in drugi. Slabši družbenoekonomski položaj pomeni za dečke delavskega razreda manj obilne in manj kakovostne obroke, kar pri njih povzroča nižjo rast.

Pomoč proti zmedi!

Biološki spol in družbeni spol nista nujno povezana. Tudi sam biološki spol ni tako biološko pogojen, kot se zdi. Če več jemo, kar naj bi npr. veljalo za dečke, bomo zato močnejši in bomo okrepili svoje telo, ne glede na to, ali smo moškega ali ženskega spola.

Po vzoru feminističnih in gejevsko-lezbičnih študij so se v devetdesetih letih razvile t. i. kvir (*queer*) študije, ki so uvedle še ohlapnejše pojmovanje spola: iz prej domnevanih dveh spolov se je število spolov pomnožilo; tako poznamo npr. trans moške in trans ženske, interseksualce, transseksualce ipd.

TRANSSPOLNOST

Prestopanje iz enega spola v drugega, občutja ujetosti v napačnem telesu, nejasna določljivost spola, preoblačenje v oblačila nasprotnega spola: te in mnoge druge opise prehajanj med moškim in ženskim spolom uvrščamo v *transspolnost*.

ZMEDA Z IMENI

Izraz »**transspolnost**« se navadno uporablja kot krovni izraz za osebe, katerih identiteta ali vedenje ne ustreza stereotipnim normam glede na spol. Transspolnost lahko pomeni tudi zgolj, kako se sami vidimo: ali nase torej gledamo kot na moškega, žensko, tretji spol ipd. Med transspolne osebe prištevamo transvestite, transseksualce, interseksualce in druge osebe, ki se ne opredeljujejo kot moški ali ženske. Transspolnost se ne povezuje nujno z istospolno usmerjenostjo; transspolne osebe so lahko torej tako heteroseksualne kot homoseksualne ali biseksualne.

Izraz »**transvestit**« je leta 1910 skoval Magnus Hirschfeld, nemški seksolog, ko je izdeloval oznake za ljudi, ki bi jih danes opredelili kot transspolne in transseksualne osebe. Sam izraz »transseksualnost« se je prvič pojavil leta 1949, »transspolnost« nekaj desetletij pozneje, leta 1971, skrajšana oblika izraza za transspolne osebe – »trans«, ki jo uporabljamo tudi pri nas, pa šele leta 1996. Pomembno je poudariti, da so ti izrazi vezani na zahodne družbe in kulture in da nezahodne kulture že precej dlje poznajo in beležijo druge kategorije spolov poleg zgolj moškega in ženskega: npr. tretji spol *hijdra* v Indiji, Pakistanu in Bangladešu, *fa'afaine* na otokih Samoa ali fantovska dekleta (*tomboy*) in možače na Tajskem.

Za razmislek!

Na fotografiji na naslednji strani je *fa'afaine*, oseba tretjega spola države Samoa. Ti ljudje se navadno rodijo kot moški, a utelešajo tako moške kot ženske značilnosti, pri čemer je njihova ženska plat močnejše izražena. Tretji spol je v samoanski kulturi zelo dobro sprejet in dobro vključen v družbo.

Konec 19. stoletja so transvestitji splošno povezovali s homoseksualnostjo. Ta je bila takrat še prepovedana, kar jo je kot prvo potisnilo na družbeni rob in v ilegalo. Ljudje, ki so se hoteli oblačiti kot pripadniki nasprotnega spola ali so želeli spremeniti spol, so se zaradi družbenega preganjanja zatekali po pomoč k zdravnikom. S tem namenom se je razvila seksologija, tj. veda o človekovi spolnosti. Prvi zdravnik, ki se je ukvarjal s trans osebami, je bil avstrijski psihiater Krafft-Ebbing (1840–1902). Krafft-Ebbing je nenehno razvijal nove opredelitve, da bi tako lahko natančneje opisal vedenje in individualne zgodbe svojih pacientov. Njegovo in Hirschfeldovo delo nam pomaga preučevati in razumevati pojav transseksualnosti. Prvo operacijo spremembe spola, z mastektomijo (tj. kirurška odstranitev dojke), so opravili na Hirschfeldovi kliniki leta 1926. Nekaj let pozneje je sledila prva penektomija (tj. kirurška odstranitev penisa), leta 1931 pa so opravili prvo vaginoplastiko (tj. operacija ženskih genitalij). S tem posegom so spremenili spol Lili Elbe, danski slikarki, ki je dve leti po operaciji umrla zaradi zdravstvenih zapletov.

Med najbolj poznanimi primeri spremembe spola je zagotovo Christine Jorgensen. Christine je bila bivši ameriški vojak, ki je po vrnitvi iz Danske, kjer si je spremenila spol, doživela veliko medijske pozornosti. Odzivnost v medijih je vlila pogum mnogim ljudem s podobnimi željami, ki so tako začeli bolj aktivno

iskati pomoč za svoje težave. Zaradi naraščajočega interesa in odkrivanja prej zamolčanih želja je endokrinolog in seksolog Harry Benjamin v šestdesetih letih v ZDA ustanovil kliniko, kjer so se usposobljeni psihiatri in psihoterapevti ukvarjali s transseksualnimi osebami.

Danes, desetletja pozneje, so operacije spola sicer še vedno tabuizirane, a so bolj dostopne. Prav tako je transspolnost vedno bolj družbeno poznana in sprejeta. Že zadnje desetletje lahko v Avstraliji novorojene interseksualne osebe v uradnih dokumentih pod kategorijo *spol* namesto *f* za ženski spol ali *m* za moškega izberejo znak »x«. Tudi Evropa ne zaostaja. Prva evropska država, ki je zakonsko omogočila enake pravice interseksualnim novorojencem, je Nemčija. V Nepal pa so pred nekaj leti uvedli tretji spol, s čimer so omogočili transspolnim osebam v uradnih dokumentih izbiro oznake »drugo« ali »tretji spol«. V primerjavi s preteklimi stoletji in desetletji so spremembe očitne in velike. A kljub temu se transspolne osebe v vsakdanjem življenju srečujejo še z veliko predsodki in nasiljem, kar jih sili k skrivanju svoje spolne identitete.

RAZLIKOVANJE MED TRANSSEKSUALCI, TRANSVESTITI IN INTERSEKSUALCI

Transseksualci in transvestiti se pomembno razlikujejo glede na željo: transseksualce namreč običajno zaznamuje želja po spremembi biološkega spola, bodisi iz moškega v ženskega bodisi obratno. Za to je potreben zapleten operativni poseg, ki poteka v bolnišnici. Do operacije lahko pride šele po diagnozi transseksualnosti, ki jo oseba pridobi prek pogovorov z ustreznimi strokovnjaki. (V Sloveniji to pomeni pogovore s psihiatrom, ki izdelava individualno psihiatrično oceno. Psihiatrična obravnava traja predvideno

ma dve leti.³) Diagnoza je pomemben del postopka, saj psihiater z njo ovzrže druge morebitne vzroke za željo po spremembi spola (npr. transvestizem, homoseksualnost ipd.). Sprememba spola iz nepravilnih vzrokov lahko vodi v hude posledice, tudi v samomor.⁴ Transseksualci lahko namesto operacije izberejo tudi samo injiciranje spolnih hormonov.

Transvestit oziroma transvestija (ali preoblačenje) je praksa preoblačenja in prevzemanja načina vedenja, stereotipno prepoznanega za nasprotni spol. Osebe, ki se preoblačijo v glamurozna oblačila nasprotnega spola, navadno za namene odrskega nastopanja, imenujemo *drag queens* (moški, ki se oblečejo v ženska oblačila) ali *drag kings* (ženske, ki se oblečejo v moška oblačila).

3 Več o spremembi spola v Sloveniji:

<http://www.narobe.si/stevilka22-23/stevila-22-23/tema/operacija-spola-v-sloveniji>.

4 Samomorilnost je med transseksualno populacijo zelo visoka. Tako zaradi onemogočene spremembe spola kot tudi po neuspešnih operacijah:

<http://www.nydailynews.com/life-style/health/belgian-transsexual-dies-euthanasia-botched-sex-change-article-1.1473875>.

Za razmislek!

Na fotografiji je Andy Warhol, ameriški umetnik in ključni predstavnik poparta. S fotografom Chrisom Makosom sta pred objektivom eksperimentirala z lasuljami in različnimi ženskimi podobami. Namen fotografij je bilo ugotoviti, kako se bodo ljudje odzvali na Andyja v ženski podobi, saj po njunem mnenju ličila in lasulja na moškem povsem spremenijo način, kako jih vidi družba.

Interseksualci so tiste osebe, katerih telesne in biološke značilnosti ne omogočajo jasne določljivosti biološkega spola. V preteklosti je bil pogosteje v uporabi izraz hermafroditizem, ki pa so ga zaradi slabšalnega prizvoka pozneje opustili. Interseksualne osebe imajo lahko spolne organe obeh spolov, na primer spolni ud in maternico ali pa spolni ud in vagino. V preteklosti so takšnim osebam navadno že ob rojstvu z medicinskim posegom »določili« spol. Po navadi so ga izbrali starši ob posvetu z zdravniki, tako da je bilo potrebno čim manj posegov v novorojenčkovo telo. Danes ko je družba bolj sprejemajoča do tovrstnih razlik, se spol pogosteje določi po prevladujočih spolnih znakih, ne da bi medicinsko posegali v telo. Tako imajo na primer nekatere interseksualne deklice vagino in povečan klistor, ki je videti kot majhen spolni ud.

O DAMJANU IN TRANSSPOLNOSTI

Damjan sicer o sebi nikoli ne spregovori kot o transspolni osebi, na različnih mestih pa vendarle razkrije, da si je pri sedemnajstih letih spremenil ime v Damjan, da je bil, ko je bil še majhen, »naša mala Vesna« in da je imel nekoč hudo vnetje jajčnikov, zaradi katerega je moral ostati v bolnišnici. Izhajajoč iz današnjega zahodnega družbenega ozadja ter iz antropoloških in socioloških teorij, ki preučujejo vprašanja spola, spolne identitete in spolne usmerjenosti, bi Damjana označili kot transspolno osebo.

NE KRIV, KVIR!

Vprašanje spola in seksualnosti prinaša s seboj veliko družbenega nesprejemanja in nasilja. Tako prvo kot drugo izvira iz strahu ljudi, ki v drugačnosti vidijo osebno grožnjo lastnega in se zato zavzemajo za ohranjanje t. i. »normalnosti«, ki so je vajeni.

Tudi Damjan je večkrat žrtev nasilja, kar je drugačen in ker ga drugi takšnega ne morejo sprejeti. Sovraštvo, ki ga doživlja od očeta, je za Damjana verjetno še posebej boleče, saj gre za izdajo s strani osebe, ki ji je kot otrok najbolj zaupal. Damjanov boj proti očetu tako pooseblja njegov boj za lastni obstoj, za obstoj svoje identitete in družbene sprejetosti.

Za razmislek!

Vsi ljudje smo enakopravni. Zato se moramo med sabo spoštovati. Nespoštovanje lahko vodi v nestrpnost, nestrpnost v nasilje, to pa v izgubo enega največjih dosežkov civilizacije – družbeno enakopravnost.

Podobno kot Damjan si za družbeno enakopravnost prizadevajo številni ljudje, ki se soočajo s predsodki okolice, in njihov boj je v zadnjih desetletjih prerastel v močan politični aktivizem. Šestdeseta leta prejšnjega stoletja, ki veljajo za začetek obdobja seksualne revolucije, pomenijo razmah v feminističnem in lezbičnem pisanju, razmišljanju in aktivističnem delovanju glede vprašanj spola in seksualnosti. Ta feministična gibanja so ženskam po vsem svetu zagotovila nove pravice in večjo stopnjo emancipacije. Lezbične feministke in aktivistke so si prizadevale za enakost ne glede na spolno usmerjenost. Pomembna značilnost feminističnih in lezbičnih gibanj drugega vala je bila jasna skupna identiteta, za katero so se borile. To gibanje se je v osemdesetih letih 20. stoletja začelo tudi v Sloveniji oziroma takratni Jugoslaviji, le da je vključevalo več političnih specifik socializma.

Danes je tako pri nas kot drugod po svetu v ospredju gibanje, ki se opredeljuje kot kvir. To gibanje združuje tako feministične kot lezbične skupine, skupine imigrantskih delavk, anarhiste, mlade brezposelne, transspolne osebe itd. Kvir skupine so zelo raznolike glede na prostor, kjer delujejo. Tako gibanje združuje ne samo osebe, ki se borijo za enakopravnost vseh spolov in za svobodo vseh seksualnosti, ampak tudi za svet onkraj kapitalizma in drugih oblik zatiranja.

KAJ NAS UČI DAMJAN?

Poznavanje različnih kultur, družb, družbenih teorij in razlik med ljudmi bogati naše izkušnje in prispeva k sprejemanju različnosti in posebnosti, ki so del vsakega človeka. Obenem pa moramo paziti, da ljudi ne doživljamo in vrednotimo zgolj na podlagi pripadnosti tej ali oni kulturi, družbi ali družbeni skupini. Takšen pogled na svet nam preprečuje, da bi ljudi okoli sebe videli v vsej njihovi raznovrstnosti in širini. In prav tega nas uči Damjan. Damjan namreč sam o sebi nikoli ne govori kot o ženski ali lezbijki ali trans osebi. Če bi se želeli opirati na te oznake, bi mu seveda lahko prisodili vsaj eno od njih, toda, kot nam pove Damjan sam, »je, kar pač je«, je najstnik, ki se tako kot vsi mladostniki na poti v odraslost srečuje z dvomi, težavami in stiskami; je človek, v katerem lahko vsak od nas prepozna kako podobnost, obenem pa tudi kako drugačnost. In takšnega ga moramo tudi sprejeti.

ZNANE TRANSSPOLNE OSEBE

Salomé je verjetno najbolj znana, javno izpostavljena transseksualka v slovenskem prostoru. Salomé se je rodila kot deček, a se je že od majhnih nog rada oblačila v mamine obleke in visoke pete. Sanjarila je

o soju žarometov, javnem nastopanju in tem, da bi postala prava ženska. Danes, kot piše sama, so se ji vse te želje uresničile.

Sestre so prva »drag queen« transvestitska skupina v slovenskem prostoru. Izhajajo iz gejevske scene kluba K4 in bara Tiffany. Sestre so leta 2002 zmagale na EMI in Slovenijo zastopale na Evroviziji. Z vstopom v javni prostor so vanj vnesle mnogo kontroverznosti, navdušenega odobravanja in hkrati razgalile sovraštvo do drugačnosti.

Ljuba Prenner je bila slovenska političarka, odvetnica in pisateljica. Že v mladih letih se je počutila kot deček, kot odrasla je nosila moška oblačila in v pismih prijateljem je pisala v moški spolni obliki. Nekateri viri navajajo, da je zaman skušala opraviti operacijo spola na Dunaju, drugi pa, da je operacijo

prestala, a žal neuspešno. Njenega trpljenja v napačnem telesu ni bilo moč ustaviti.

Andrej Pejić je svetovno znani uniseks model, ki se je med balkansko vojno s starši preselil v Avstralijo. Andrej pravi, da živi nekje med ženskim in moškim spolom, o sebi pa govori v ženskem spolu. Andrej rad vznemiri medije s kontroverznimi izjavami, saj večkrat pove, da razmišlja o spremembi spola ali da si želi roditi pet otrok.

STE VEDELI ...

... da lahko tudi moški rodijo? Američan Thomas Beatie (rojen Tracy) je trans moški, ki je leta 2002 kirurško spremenil spol in tako postal moški. Sprememba spola pa zaradi njegove želje po rojevanju otrok ni vključevala sterilizacije, tako da so reproduktivni organi ostali nedotaknjeni. Thomas je ime in oznako spola spremenil tudi v uradnih dokumentih; kot moški se je zato lahko legalno poročil z Nancy Roberts. Leta 2008 je s pomočjo umetne oploditve rodil prvega otroka. Danes ima tri. Thomas se je v zgodovino zapisal kot prvi poročeni moški, ki je rodil otroka.

... da se je ena najlepših žensk na svetu rodila kot deček? Jenna Talackova je postala znana, ko se je po lepotnem tekmovanju transspolnih žensk na Tajskem leta 2012 prijavila na tekmovanje Miss Universe v Kanadi. Ko se je uvrstila med najlepših 65, jo je nekdo iz predhodnega lepotnega tekmovanja prepoznal ter jo prijavil organizatorjem. Jenno so iz tekmovanja diskvalificirali, saj naj bi kot »nenaravno rojena« ženska kršila vstopne kriterije. S pomočjo pravnikov in veliko medijske pozornosti so organizatorji z lastnikom Donaldom Trumpom na čelu spremenili kriterije tekmovanja in Jenno sprejeli nazaj v tekmovanje, na katerem se je nazadnje uvrstila med najlepših 12.

... da je poleg Tajske Iran država, ki opravi največ transseksualnih operacij na svetu? Država, ki po eni strani hudo krati pravice žensk, z bičanjem kaznuje zunajzakonske spolne odnose ter homoseksualnost s smrtjo, po drugi strani opravi skoraj največ operativnih posegov za spremembo spola na svetu. Od leta 1979 je v Iranu sprememba spola legalna, država pa pri tem krije do polovico vrednosti operacije. Islamske oblasti operacijo spola razumejo kot pomoč ljudem, ki trpijo za boleznijo (ujetost v napačno telo), ki se nikakor ne povezuje s homoseksualnostjo.

KJE DOBIM VEČ INFORMACIJ?

Festivali, revije, iniciative, klubi in društva v Sloveniji:

- Mednarodni feministični in kvir festival **Rdeče zore** je namenjen spoznavanju feminizma in kvira skozi aktivizem, teorijo in umetnost; <http://www.rdecezore.org/>.
- **Mesto žensk** je mednarodni festival sodobnih umetnosti; <http://www.cityofwomen.org/>.
- **Revija Narobe** je publikacija društva Informacijski center Legebitra, s katero želijo zapolniti vrzel na področju manjšinskih tiskanih medijev, ki v svojih besedilih naslavljajo lezbijke, geje, biseksualce in transspolne posameznike; <http://www.narobe.si/>.
- **Lezbično-feministična univerza** je iniciativa posameznic, ki se je vzpostavila marca 2010 kot avtonomen izobraževalni, teoretski, umetnostni in akcijski prostor za lezbijke in ženske, ki jih zanima lezbični feminizem, antifašizem in antikapitalizem; <http://lezbicnofeministicnauniverza.wordpress.com/>.
- **Lezbični klub Monokel** je klubski prostor ŠKUC-LL, ki deluje v Metelkova mestu. Korenine njegove zgodovine sežejo v začetke nastajanja Metelkove. Namenjen je druženju, socializaciji, programskemu snovanju ter promociji lezbične kulture in življenjskih slogov; <http://www.klub-monokel.com/>.
- **Klub Tiffany** je gejevski klub in deluje v okviru Redakcije za enake možnosti (REM) Društva ŠKUC. V prvi vrsti služi kot prostor za socializacijo gejev, pa tudi lezbijk, biseksualnih in trans oseb. Klub zagotavlja svoje prostore za redna srečanja, zabave, pogovore, razstave, debatno-filmske večere, festivalske dogodke, literarna branja, okroglice mize itd.; <https://www.kulturnicenterq.org/tiffany/>.
- **Kulturni center Q** je namenjen spodbujanju kreativnosti, umetniškega ustvarjanja in kulturnega udejstvovanja slovenskih LGBTIQ (lezbijk, gejev,

transseksualcev/transseksualk, interseksualcev/interseksualk) in drugih kvir oseb; <https://www.kulturnicenterq.org/>.

- Društvo **Informacijski-center Legebitra** je nevladna in neprofitna organizacija, ki izkazuje resnost, strokovnost, kvaliteto in predvsem predanost na področju zagovorništva pravic za istospolno usmerjene, biseksualne in transspolne posameznike in posameznice (LGBT) ter socialno-varstvenih storitev za LGBT mlade; <http://www.drustvo-legebitra.si/>.
- **Out in Slovenija** je športno društvo, ki se ukvarja s športom, rekreacijo, zdravjem, kulturo in človekovimi pravicami, s poudarkom na aktivnostih za lezbično, gejevsko, biseksualno, transseksualno, interseksualno in kvir (LGBTIQ) skupnost; <http://www.outinslovenija.com/>.
- **Mavrični forum** je slovenski LGBT forum, namenjen izmenjavi informacij, mnenj in druženju; <http://www.mavricni-forum.net/>

Popularna kultura; film in dokumentarni film:

- *Orlando* (1992)
- *Igra solz* (1992)
- *Fantje ne jokajo* (1999)
- *Zajtrk na Plutonu* (2005)
- *Middle Sexes - Redefining He and She* (2005)
- *Be Like others* (2008)
- *Pobalinka* (2011)
- *Living a Transgender Childhood* (2012)

